
KLAAR VOOR EEN LANGDURIGE STRIJD

Bij het ter perse gaan van dit Onderwijsblad ziet het er naar uit dat het primair onderwijs op 12 december weer gaat staken. Het voortgezet onderwijs en het mbo staan te trappelen om actie te voeren. De cocktail van laag salaris en hoge werkdruk levert een onbeheersbaar lerarentekort op.

*Minister Arie Slob zegt dat er geen cent meer bijkomt, maar er zijn nog kansen, blijkt uit het verhaal **hiernaast**, ‘Het spel en de knikkers’.*

*Specialisten op het gebied van stakingen en arbeidsrecht leggen uit, vanaf **pagina 24**, dat staken nog altijd een heel effectief instrument is. En AOb-bestuurder Eugenie Stolk toont zich strijdlustig in een interview op **pagina 22**. “Ik denk dat we de stakingskas nodig gaan hebben.”*

Het spel en de knikkers

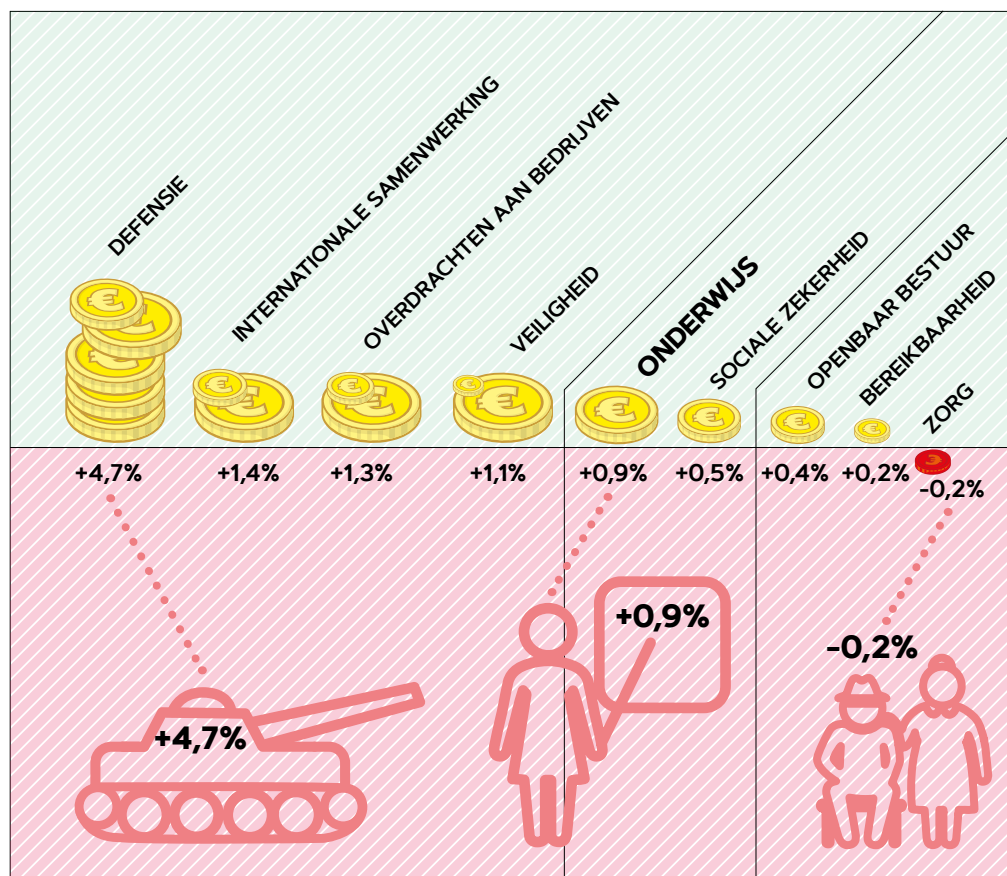
Zeg niet tegen Mark Rutte dat hij het woord lerarentekort in het regeerakkoord is vergeten. “Het woord islam en andere woorden komen er ook niet in voor, maar wij gaan wel met het lerarentekort aan de slag”, zei hij daarover bij het debat over de regeringsverklaring. Een dubbel aantal jaren collegegeldverlaging voor de lerarenopleidingen, een extra zak met geld voor de salarissen en werkdruk in het primair onderwijs. Dat is het recept van Rutte III.

Maar dat is het dan ook, want er zijn nog meer noden in de samenleving, hield de premier de Tweede Kamer voor, en de almaar stijgende uitgaven aan zorg moeten beteugeld. “Anders is de zorg het koekeksjong dat defensie, politie en onderwijs het nest uit duwt. Dus het is de taak van de regering om altijd te zoeken naar die balans.”

Tijd dus om maar eens te kijken naar die balans. Het CPB heeft keurig op een rijtje gezet waar de prioriteiten van dit kabinet liggen, in vergelijking met eerder afgesproken uitgaven. De grote winnaars zijn defensie, internationale samenwerking en het bedrijfsleven. Zij hebben de grootste groeicijfers, meer dan 1 procentpunt extra in vergelijking tot de lopende begroting. Onderwijs is een middenmotor, de 1,4 miljard aan netto extra uitgaven betekenen een stijging van 0,9 procentpunt op de begroting. Hekkensluiters zijn bereikbaarheid en zorg.

Onderwijs doet er dus toe, maar zit zeker niet in de kopgroep. D66-voorman Alexander Pechtold was desondanks tevreden bij de algemene beschouwingen: “als je ziet

ONDERWIJS DEELT MIDDELMATIG IN EXTRA UITGAVEN KABINET*

*EFFECT REGEERAKKOORD OP JAARLIJKSE UITGAVEN TOT 2021 (CPB ANALYSE).

hoeveel geld er naar onderwijs gaat, bijna 2 miljard”. Hij verrekenet zich. Het CPB corrigeert dat door naast de plussen ook de minnen op onderwijs mee te nemen en komt zo uit op een realistische netto 1,4 miljard extra. Niet niks, maar zeker niet genoeg om het werken in het onderwijs aantrekkelijker te maken, voor nieuw en zittend personeel.

Valt er dan nog wat te halen in de komende jaren? Want de politiek opereert vandaag de dag wel heel anders dan in de jaren

negentig. Toen waren de begrotingsbesprekingen bittere gevechten binnen de regering, waar de vakministers onderling rollebollend over straat gingen. Om daar een einde aan te maken probeert de premier de financiën voor de komende vier jaar in het regeerakkoord dicht te timmeren. Maatschappelijke organisaties moeten daarom hun slag slaan in de aanloop naar de verkiezingen. Grote onderwijsinvesteringen kwamen er in 1998 en 2007 pas na keihard lobbyen en actievoeren door de AOb. ►

Een ander probleem is dat de regering zo veel mogelijk overheidsdiensten heeft verzelfstandigd. Niet de minister gaat meer over de cao-onderhandelingen, maar de organisaties van onderwijswerkgevers. De sectorraden. Bij acties staan de demonstranten voor een betere cao niet meer op het Malieveld, maar ergens in een zaal in het land. En hun protest richt zich tegen vrij anonieme organisaties, tussenpersonen die afhankelijk zijn van wat het kabinet ze geeft. Achter die façade kan een minister of kabinet net doen alsof zij er niet over gaan. De cao? Dat is iets van bonden en werkgevers. Oud-staatssecretaris van Onderwijs Sander Dekker maakte het helemaal bont, door de lage loonstijging in het primair onderwijs op het bordje te schuiven van de sociale partners. Alsof het niet het kabinet is, dat aan de geldkraan zit. Ondertussen drukken regeringen van allerlei kleur zonder aarzelen op de stopknop door bij economische tegenwind de salarissen bij overheid en onder-

wijs even op de nullijn te zetten. Die afstand, de stopknop en dichtgetimmerde regeerakkoorden maken tussentijdse verbeteringen moeizaam. Minister Arie Slob was dan ook heel duidelijk: de leraren primair onderwijs stonden vooraan in de rij en nu is het geld op. Onderwijs krijgt er niets meer bij. Toch zijn er nog kansen genoeg.

KANS 1: VAL KABINET

In 2012 maakte de oppositie in de Tweede Kamer – na een jaar lang actie voeren door de onderwijsbonden – bij de val van Rutte I direct een einde aan de bezuiniging van honderden miljoenen op passend onderwijs. Rutte III heeft met 76 zetels in de Tweede Kamer een krappe meerderheid, net als in de Eerste Kamer met 38 van de 75 zetels. Overigens stemmen sommige kleinere partijen vrijwel altijd met de regerende coalitie mee. Maar de situatie kan veranderen: begin 2019 zijn er verkiezingen voor de provinciale staten die weer bepalend zijn voor de samenstelling van de Eerste Kamer.

KANS 2: ZWAK KABINET

Het zwakke kabinet Rutte II kreeg vanwege de minderheid in de Eerste Kamer politieke steun van de gedoogcoalitie – in

ruil voor forse onderwijsinvesteringen. De salarisverhogingen van 2015 waren aan de oppositie te danken, terwijl het nationaal onderwijsakkoord van het VVD-PvdA kabinet, waar de AOb actie tegen voerde, niets voorstelde. Dit kabinet is door de krappe meerderheid in Tweede en Eerste Kamer niet heel stabiel. Wanneer ze de oppositie nodig hebben, kunnen die eisen stellen. En het linkse blok van GroenLinks, SP en PvdA wil meer investeren in onderwijs.

KANS 3: ANDERE KEUZES

In geen van de verkiezingsprogramma's stond de verlaging van belastingen voor bedrijven, maar opeens staat het wel in het regeerakkoord. Het bedrijfsleven – dat al veel vrijstellingen en lage tarieven kent – is één van de winnaars van dit regeerakkoord. Tot woede van veel oppositiepartijen. Ook in Europa valt de positie van Nederland met zijn super lage tarieven slecht. Als die

Grote investeringen kwamen er in 1998 en 2007 pas na keihard actievoeren

druk aanhoudt, kan het kabinet van die verrassende en slecht onderbouwde keuze afstappen. De AOb gebruikt daarom de komende tijd de leus 'Belastingparadijs of beter onderwijs?'

KANS 4: LANGDURIG VERZET

In het primair onderwijs is er nu een uniek samenwerkingsverband; van de actiegroep PO in Actie en de onderwijsbonden. Maar ook de PO-raad doet mee; de werkgevers. Het is voor het eerst dat een sectorraad zo openlijk stelling neemt tegen het kabinetsbeleid. Als naast bonden nu eindelijk ook een keer de werkgeversorganisaties gaan muiten, dan moet het wel serieus zijn. Meestal zijn het brave uitvoerders van het overheidsbeleid. Met eigen agendapunten – de PO-raad wil de lumpsum houden zoals die is; de AOb wil juist een schot tussen personeelsuitgaven en materiële kosten. Ondanks de verschillen is de coalitie wel effectief. Het eerste geld is binnen. Nu de rest nog, ook dat wordt een bitter gevecht dat lang gaat duren. En wie weet, durven ook andere werkgeversorganisaties die stap aan. ■

Arbeidsvoorwaarden in het regeerakkoord

Hoeveel geld komt er bij voor de arbeidsvoorwaarden in het onderwijs en waar komt het vandaan?

REFERENTIEMODEL IN 2018

+2,2 procent voor lonen en secundaire arbeidsvoorwaarden voor het hele onderwijs

AFSPRAKEN REGEERAKKOORD UITEINDELIJK IN 2021

-183 MILJOEN doelmatiger onderwijs alle sectoren (ongevuld)

+270 MILJOEN voor salarissen po (gemiddeld +3%)

+450 MILJOEN voor werkdruk po (banen leraren of assistenten)

Alexander Pechtold (D66) is tevreden over het extra onderwijsgeld. Hij verrekenst zich

Crisis? Grijp naar de nullijn

Bij het op afstand zetten van onderwijs en overheidsdiensten bedacht het kabinet twintig jaar geleden een systeem om de loonontwikkeling in het bedrijfsleven bij te benen: de 'referentiesystematiek'. Het CPB voorspelt en middelt de loonontwikkeling bij bedrijven, het kabinet vertaalt die één op één door naar onderwijs en overheid. Alleen, zo gaat het niet. Er is nog een beleidsknop waar een regering in nood op kan drukken. Economische crisis? Klap, de nullijn. Dertig keer zette de overheid in twintig jaar tijd het mes in de salarissen bij onderwijs en overheid.

Dat levert een salarisachterstand op van 18 procent ten opzichte van de markt. Voor beide sectoren samen gaat het om 7 miljard euro in twintig jaar, zo blijkt uit een rapport van het ministerie van Binnenlandse Zaken. "Het rapport legt de grote salarisroof pijnlijk bloot", zegt AOb-voorzitter Liesbeth Verheggen.

Het CPB ziet niet zo veel in kortingen, omdat een te grote kloof met het bedrijfsleven uiteindelijk toch moet worden gecompenseerd, willen overheid en onderwijs voldoende en goed personeel binnenhalen. Zo'n inhaalslag gebeurde vier maal, maar heeft de achterstand nooit helemaal goedge maakt. Het CPB vindt dat het korten op de lonen bovendien te gemakkelijk is, waardoor de overheid niet komt tot structurele oplossingen voor begrotingsproblemen.

Bovendien: door de grilligheid van de overheidsingrepen zijn werkgevers, zoals schoolbesturen, uiterst voorzichtig met hun salarisuitgaven. Zij potten in de goede tijden geld op, omdat ze vrezen in slechte tijden tekort te komen. Dat verkleint de ruimte om de lonen te verhogen nog meer.

Verheggen is verbaasd over de eindconclusie van het CPB dat het model relatief goed functioneert. "Absoluut niet, zou ik zeggen. Als AOb hebben we keer op keer gezegd dat het systeem moet worden aangepast, maar omdat het allemaal een vrij technisch verhaal is, lijken politici daar niet mee aan de slag te willen. Ze vinden die knop wel makkelijk. Wij willen dat het onderwijs net als de zorg de ontwikkelingen van de salarissen in de markt, één op één volgt. Precies zoals het referentiemodel bedoeld is."

AOb-bestuurder Eugenie Stolk:

'De actiebereidheid van leraren is gigantisch'

Komt het dit jaar tot een tweede grote staking in het basisonderwijs? Juffen en meesters zijn klaar voor nieuwe acties, ziet AOb-bestuurder Eugenie Stolk.

Z De eerste grote stakingsactie, in oktober, was een gigantisch succes. Hebben we daarmee niet voldoende bereikt?

“Op 5 oktober stonden er zestigduizend mensen in het Haagse Zuiderpark, in totaal legden zo'n negentigduizend leerkrachten het werk neer. Vrijwel het hele Nederlandse basisonderwijs lag plat: dat was groots. Vrijwel tegelijkertijd werd het regeerakkoord gepresenteerd, waarin 700 miljoen euro extra naar het basisonderwijs werd gesluisd.”

Een mooi resultaat.

“Het was de helft van wat wij vragen: 1,4 miljard. Bovendien komt die 700 miljoen niet direct vrij. Het gedeelte van het geld dat is bestemd voor de verlaging van de werkdruk loopt tussen nu en 2021 langzaam op. Maar de werkdruk is nu al een probleem, niet pas in 2021.”

Hoe hoog is die werkdruk?

“Heel erg hoog. En die wordt verergerd door het lerarentekort, want daardoor moeten steeds minder leerkrachten steeds meer werk verzetten. In sommige gedeel-

ten van het land zijn al geen vervangers meer te vinden. De zoon van een vriendin van mij is dit schooljaar drie keer naar huis gestuurd omdat de juf ziek was.”

Hoe lossen we dat op?

“Het beroep van leerkracht in het basisonderwijs moet aantrekkelijker worden, onder andere door een betere beloning. Want het extra geld uit het regeerakkoord is ook te weinig om het belachelijke salarisverschil met leraren voortgezet onderwijs te dichten. Als het aardgas straks op is, is kennis ons enige exportproduct. En voor die kennis legt het basisonderwijs het fundament. Dat mag best normaal beloond worden.”

Leraren zijn bescheiden, toch?

“Dat was jarenlang het geval. Maar ik zie dat het zelfbewustzijn van het basisonderwijs echt gegroeid is, dit jaar. Leraren en ondersteuners durven nu te zeggen: 'Ik word ondergewaardeerd en dat pik ik niet meer'. De actiebereidheid is enorm.”

Dat wordt dus staken?

“Absoluut, als dat nodig is. En ik denk dat

het nodig zal zijn, want minister Slob heeft zich gecommitteerd aan het regeerakkoord met daarin die 700 miljoen euro.”

Valt er een beetje met deze minister te praten?

“Zeker, want hij is zelf leraar geweest, geschiedenis en maatschappijleer en hij heeft oog voor de problemen. Je zou kunnen zeggen dat we de minister nu een handje gaan helpen, door met acties meer geld voor zijn begroting los te krijgen bij de Tweede Kamer.”

Het moet niet gekker worden. En dan trekken we als onderwijsbond ook nog steeds samen op met de werkgevers, de PO-Raad?

“Zeker, die zitten immers ook in het brede PO-front.”

Dat wringt niet?

“Nog niet, maar er komen wel cao-onderhandelingen aan. We zullen zien hoe dat dan loopt. En bij de verdeling van extra geld voor vermindering van de werkdruk staan we waarschijnlijk tegenover elkaar. Wij als bond vinden dat mensen in de scholen zeggenschap moeten hebben over de manier waarop dat geld wordt besteed. Op de ene school kan er dan bijvoorbeeld gekozen worden voor de inzet van onderwijsassistenten of een extra conciërge, de

andere school kan kiezen voor minder lessen of extra klassen. Verlaging van de werkdruk is altijd maatwerk.”

Dat zal de PO-raad toch ook wel vinden?

“Zeker, maar ik vermoed dat zij de werkgevers <X> de schoolbesturen dus <Y> willen laten kiezen waaraan het geld wordt uitgegeven. Maar goed, uiteindelijk willen we hetzelfde: een lagere werkdruk. Dus daar zullen we uit moeten komen. En in het PO-front staan we in elk geval schouder aan schouder.”

Ook met PO in Actie?

“Uiteraard, want zij zitten ook in het PO-front. En zij hebben dit voorjaar met hun Facebook-actie natuurlijk de aftap gegeven voor deze protesten. Een eerlijk is eerlijk, het is voor de AOb niet altijd makkelijk om de tweede viool te spelen in de media, maar wij kunnen veel van PO in Actie leren. De snelheid van communicatie, bijvoorbeeld.”

Moeten wij net zo snel worden?

“Nee, en dat kan ook niet. Wij zijn een brede bond en we behartigen de belangen van leden uit alle onderwijssectoren. PO

in Actie kan zich voluit inzetten voor de verhoging van de salarissen in het primair onderwijs, maar wij moeten er bijvoorbeeld voor waken dat er dan niet minder geld gaat naar het vo, mbo of hbo.”

Noodzakelijk, maar saai.

“Ja hè. En het kan nog erger: wij houden ons ook bezig met bijvoorbeeld het dichten van het ANW-hiaat, zeg maar het gat in het partnerpensioen. Dat is totaal geen sexy onderwerp. Maar ik heb onlangs zelf mijn man verloren en ik weet hoe belangrijk die ANW is.

Ik zeg maar zo: Wij zijn de Rainbow Warrior, het moederschap van Greenpeace, en PO in Actie zijn de mensen die in rubberbootjes op de walvisvaarders af gaan. Ieder heeft zijn eigen rol, maar we hebben elkaar erg hard nodig.”

Bijvoorbeeld om de acties te betalen.

“Bijvoorbeeld. De manifestatie in het Haagse Zuiderpark, met al die touringcars voor de stakende leraren, is betaald door de AOb, CNV Onderwijs en een beetje door de PO-Raad. Daar heeft PO in Actie geen budget voor.”

Zij hebben ook geen stakingskas

“Inderdaad. Wij hebben 85 duizend leden die vaak al jarenlang meebetalen aan onze stakingskassen. En ik denk dat we die kas nodig gaan hebben, want ik vermoed dat meer individuele werkgevers bij nieuwe stakingen salaris gaan inhouden. Dan ben je blij dat je lid van de bond bent. Ik zie onze ledenaantallen ook duidelijk stijgen, de afgelopen maanden. Samen sta je sterker.”

Leerkrachten zijn er klaar voor.

“Zeker. Wellicht moeten we zelfs estafettestakingen gaan houden om af te dwingen dat er op Prinsjesdag 2018 meer geld op de onderwijsbegroting komt. Een ding is zeker: het primair onderwijs heeft er genoeg van om steeds te worden ondergewaardeerd en die geest krijgt niemand meer terug in de fles.” ■

WIL JE MEEPRATEN OVER DE CAO? DE SECTORRAAD PO EN HET SECTORBESTUUR PO ZOEKEN NIEUWE LEDEN. KIJK OP DE PAGINA'S 54 EN 83.

CODE ROOD

AOb-bestuurder Eugenie Stolk: “Wellicht moeten we estafettestakingen gaan houden om af te dwingen dat er op Prinsjesdag 2018 meer geld komt op de onderwijsbegroting.”

Staken werkt

Als minister Arie Slob van basisen voortgezet onderwijs leraren niet tegemoetkomt, volgen er op 12 december opnieuw stakingen in het primair onderwijs. “Staken werkt.”

Voor werknemers is staken nog altijd een prima middel om hun zin te krijgen. Dat is de analyse van specialisten op het gebied van stakingen en arbeidsrecht. “Jazeker is het een effectief middel”, zegt vakbondshistoricus Sjaak van der Velden (Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis). “Dat is niet anders dan honderd jaar geleden.” Hoogleraar arbeidsrecht Evert Verhulp (Universiteit van Amsterdam) voegt eraan toe: “Het is de beste manier om te laten zien dat het je ernst is.” En de Belgische politicoloog Kurt Vandaele (European Trade Union Institute) zegt: “Mijn onderzoek wijst uit dat stakingen en de dreiging ervan nog altijd heel belangrijk zijn.”

Met een eerste staking op 5 oktober dwongen de verenigde actievoerders in het primair onderwijs al voor de presentatie van het regeerakkoord een extra investering af van 270 miljoen euro. Bij het ter perse gaan van dit *Onderwijsblad* was de kans op een nieuwe staking op 12 december groot. “Het is nu wel een stuk moeilijker”, zegt Van der Velden. “De coalitiepartijen zullen niet makkelijk van het regeerakkoord afstappen.” Dat is volgens hem geen reden om nu niet door te pakken. “In de sector leeft breed het gevoel van ‘we pikken het niet

meer’. Dat moet je vasthouden.”

Volgens Verhulp maakt het primair onderwijs met nieuwe acties klip-en-klaar dat de huidige toezeggingen niet volstaan. “Onder de dreiging van hardere acties zal je zien dat er vast nog wat geld gevonden wordt om de rust te bewaren: staken werkt.”

TAAIE TEGENSTANDER

Staken in de overheidssector is over het algemeen lastiger dan in het bedrijfsleven. “De regering is een taaie tegenstander”, zegt Van der Velden. Als voorbeeld noemt hij een matig succesvolle ambtenarenstaking uit de jaren tachtig. Na maanden van stakingen en acties bracht het toenmalige kabinet-Lubbers een loonsverlaging terug van 3,5 naar 3 procent. Niet bepaald een indrukwekkend resultaat. Als een bedrijf plat gaat, verliest de werkgever vanaf de eerste dag omzet, maar bij de overheid ligt dat anders. Collega Verhulp wijst er wel op dat verloren stemmen van kiezers voor politici net zo belangrijk zijn als gemiste omzet voor een bedrijf. Dat er bij de overheid minder wordt gestaakt, komt volgens hem in de eerste plaats doordat veel mensen in de publieke sector hun werk als een roeping beschouwen en hun werkplicht niet makkelijk verzaken. “Dat geldt zeker voor leraren en verpleegkundigen.” Juffen of mees-

ters zullen het welbevinden van de kinderen niet opofferen voor het hard maken van hun eisen.

“Het gevoel van werkplicht maakt je zwakker”, zegt Van der Velden. Dat juffen en meesters nu toch bereid zijn te staken, maakt duidelijk hoe diep de frustratie is. “De vakbonden hebben dat aanvankelijk niet goed aangevoeld.”

LUMPSUM

De financiering van het onderwijs heeft het de politiek makkelijker gemaakt zich te verstoppen. Want met de lumpsum geeft de overheid scholen een zak geld die ze naar eigen inzicht mogen besteden. Werknemers en hun vakbondsvertegenwoordigers onderhandelen in het onderwijs over salarissen niet direct met de overheid, maar die partij bepaalt wel de financiële speelruimte. In plaats daarvan wordt er onderhandeld met werkgeversverenigingen zoals de PO-raad.

Zo kan de overheid de verantwoordelijkheid voor lage salarissen afschuiven. Van der Velden: “In de afgelopen jaren was er veel onvrede over het geld dat besturen besteden aan nieuwe gebouwen. Dan zegt de overheid: Er is geld zat, maar jullie besteden het verkeerd. Dat maakt een harde opstelling lastig.”

Dat werkgevers en werknemers nu tijdelijk samen optrekken is volgens Verhulp een voordeel. “De sector stelt zich op als één man. Er wordt niet gezwartepiet.”

‘Het idee dat hoge lonen slecht zijn voor de economische groei is achterhaald’

Op 5 oktober legden negentigduizend leerkrachten in het basisonderwijs het werk neer. Zestigduizend van hen trokken in protest naar het Haagse Zuiderpark.

LUIS IN DE PELS

Er waren twee buitenstaanders nodig om de staking in het primair onderwijs aan te zwengelen: Jan van de Ven en Thijs Roovers van PO in Actie. In een column in *NRC Handelsblad* vergeleek Menno Tamminga de facebookgroep PO in Actie met het initiatief van Gaby Breuer, een verpleegkundige die in november 1988 een boze advertentie plaatste in de *Volkskrant* waarin ze haar woede en frustratie uitte over de werkdruk en te lage salarissen. Met haar 'witte woede' bracht Breuer zesduizend mensen op de been en uiteindelijk ontstond uit het initiatief een nieuwe vakbond met duizenden leden.

Lang voordat er sociale media bestonden waren ongeorganiseerde werknemers dus al de soms nuttige luis in de pels van de vakbonden. "Dat buitenstaanders vakbonden soms wakker schudden, is van alle tijden", zegt Vandaele. Van der Velden ziet wel een belangrijk verschil: "Destijds wilde de vakbond niet naar de buitenstaanders luisteren. Nu zijn de onderwijsbonden wel bereid om samen te werken."

Volgens Tamminga zijn PO in Actie en de bonden tot elkaar veroordeeld. 'Actiegroepen agenderen wel succesvol relevante onderwerpen, maar zij missen de organisatie, de rol in sociaal overleg én het geld om bijvoorbeeld een staking uit te roepen', schrijft hij. 'De like op Facebook kan tot nu toe niet zonder het lid van de vakbond. En andersom.' De arbeidsrechtsspecialisten onderschrijven die analyse. ■

SALARISSEN BLIJVEN ACHTER

Van elke 100 Nederlanders werken er 97 in een sector waar de lonen sinds de eeuwwisseling trager zijn gestegen dan de economie. Een uitzondering zijn de bankiers, die ondanks de kredietcrisis hun reële lonen zagen toenemen met 20 procent. Dat blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

'Werkgevers steken een steeds groter deel van de winst in hun zak', concludeerde de *Volkskrant* op 4 november uit die cijfers. Een mogelijke verklaring voor het achterblijven van de loonontwikkeling is volgens de krant de tanende macht van de vakbonden. Die trend wordt op zijn beurt veroorzaakt doordat steeds minder werknemers er lid van zijn.

In slecht georganiseerde sectoren als sport, recreatie en horeca was de loonontwikkeling sinds het jaar 2000 inderdaad uitzonderlijk slecht. Maar in sommige andere sectoren waaronder de overheid en het onderwijs ligt het percentage vakbondsleden op 50 of hoger.

Volgens Van der Velden moeten vakbonden de macht die ze wel hebben vooral beter gebruiken. "Sinds begin jaren tachtig hebben werknemers en werkgevers in Nederland intensief samengewerkt. Maar het idee dat hoge lonen slecht zijn voor de economische groei is achterhaald. Dat soort pleidooien voor loonmatiging kunnen vakbonden aan de regering overlaten. Dan zijn ze zelf beter in staat om de belangen van hun leden te verdedigen."